

HELENA PANCZOVÁ – DANIEL ŠKOVIERA, *Biblická gréčtina. Vysokoškolská učebnica*. Bratislava: Lingea 2014. 351 s.

Nová vysokoškolská učebnica gréčtiny je v poradí druhým spoločným dielom dvojice autorov H. Panczová a D. Škoviera na poli učebných materiálov. Ich dispozícia pre prípravu takejto učebnice je nesporná. Obaja sú pedagógmi s dlhoročnou praxou a vynikajúcimi klasickými filológmi. Svojimi prekladmi pootvárajú percipientom na Slovensku dvere, okrem iného, aj ku kultúre prvých storočí nášho letopočtu a k poznaniu bohatstva ranokresťanských textov. Hoci v predhovore učebnice skromne konštatujú, že *Biblická gréčtina* je len upravenou podobou vysokoškolských skrípt, ktoré vyšli pod názvom *Mathemata Graeca: Základy biblickej gréčtiny* (1999, 2002, 2008), je v skutočnosti významným počinom v rámci slovenskej klasickej filológie. Pretože v porovnaní so skriptami autori značne prehĺbili gramatický výklad a pozdvihli ho na vyššiu vedeckú úroveň a pretože na našom trhu stále chýba slovenská gramatika gréčtiny, akási paralela štandardnej Španárovej a Hořeckého *Latinskej gramatiky*, má nová Panczovej a Škovierova učebnica potenciál vyplniť túto medzeru a stať sa referenčnou príručkou.

Látka učebnice je rozvrhnutá do 50 lekcí (s. 22-264), ktoré majú jednotnú štruktúru. Každú lekcii tvorí gramatický výklad a cvičné vety s príslušnou slovnou zásobou. Výklad gramatických javov gréčtiny podávajú autori na pozadí analogických javov slovenčiny (príp. latinčiny a slovančiny, napr. pri výklade genitívu absolútneho, s. 185-186), pričom zachádzajú do hĺbky, na akú nie sme v skriptách či v učebniciach u nás doposiaľ používaných zvyknutí. Panczová so Škovierom stavajú na logických súvislostiach vyplývajúcich napr. z vývoja jazyka, a nie na memorovaní nepravidelností gréčtiny. Pri koncipovaní jednotlivých lekcí dodržali zásadu postupnosti od jednoduchšieho k zložitejšiemu a od známeho k neznámemu; v prípade potreby odkazujú na zložitejšie, ešte neprebrané javy či naopak pripomínajú už prebraté javy formou prehľadných odkazov. Gramatický výklad, podľa možnosti zhrnutý aj v tabuľkách paradigiem, je dokumentovaný na dostatočnom počte príkladov. Náročnosť odborného výkladu je prispôbená jazykovým znalostiam a zručnosťiam cieľovej skupiny používateľov, súčasne sa však autorom podarilo udržať jeho vedeckú úroveň. Vyznačuje sa presnou terminológiou a členením textu na číslované paragrafy. Vetný materiál pre jednotlivé lekcie čerpali autori zväčša z Nového zákona. Klasická literatúra je vo vetách, z pochopiteľných dôvodov, zastúpená len v minimálnej miere. Predovšetkým v počiatočných lekciami je znenie viet oproti ich originálu do istej miery adaptované, aby zodpovedalo nadobudnutým znalostiam percipientov.

Výkladovou část učebnice doplňuje čítanková část (s. 266-288). Autori siahli po textoch v istom zmysle reprezentatívnych, na ktorých si študent môže overiť, do akej miery dokáže s pomocou slovníka porozumieť autentickým textom, či už biblickým (starozákonným i novozákonným), svetským (Ezop, Simonidés, Platón, Plutarchos, Aristeidés, Sofoklés) alebo liturgickým.

Záver učebnice tvoria *Gramatické dodatky* (s. 303-313), do prehľadných tabuliek usporiadané vzory skloňovania a časovania, *Prehľad slovíes* (s. 290-302), tzv. stupnice slovíes usporiadaných podľa ich formálnych charakteristík, *Grécko-slovenský slovník* (s. 316-344), *Vecný register* (s. 345-350) a *Register gréckych slov a tvarov* (s. 351).

Po typografickej stránke možno hovoriť o veľmi solídnej úrovni textu. Autori dbali prísne aj na dodržiavanie jazykovej normy v slovenčine. Za zväzhenie stojí snáď len používanie tvaru *prézentový* (kmeň) oproti štandardne zaužívanému tvaru *prézentný* v gramatickom výklade. Učebnica je zostavená veľmi starostlivo, prehľadne a funkčne. Systematický, presný a dobre členený gramatický výklad spolu s registrami v závere dávajú novej vysokoškolskej učebnici *Biblická gréčtina* potenciál stať sa nielen kvalitným a hojne využívaným učebným materiálom, ale, ako sme už spomenuli, aj referenčnou gramatikou, ktorá na Slovensku zatiaľ absentuje.

Erika Brodňanská (Prešov)

DIRK PANHUIS, *Gramatika latiny*. Přel. LUCIE PULTROVÁ. Praha: Academia 2014. 284 s.

Vydání *Gramatiky latiny* je na poli české klasické filologie bezpochyby mimořádnou událostí. Její význam přitom nespočívá pouze v tom, že přichází po více než půl století od vzniku předchozích gramatik, ale že se zároveň jedná o dílo, které se liší po metodologické stránce. V holandském originále vyšla *Gramatika latiny* v roce 1998, její překlad do češtiny byl pořízen na základě francouzské verze. Česká verze však není pouhým překladem, ale je doplněna o porovnání některých jevů v latině a češtině. Důležitou součástí jsou také komentáře týkající se překladu do češtiny. Veškeré úpravy a doplnění originálního textu byly konzultovány s autorem.

Gramatika je rozdělena do pěti částí, první z nich je Abeceda a hláskosloví, následují Morfologie, Sémantika a syntax pádů, Syntax a sémantika věty a větných členů a Textová lingvistika, která obsahuje i kapitoly věnované stylistice a metrice. Na závěr je připojen Slovník pojmů a Seznam citovaných děl. S výjimkou textové lingvistiky, která se v předchozích gramatikách objevuje málo nebo vůbec, je tedy kniha členěna obdobně jako předchozí gramatiky. Výrazně se však liší přístupem k jazyku, protože vychází z novodobých lingvistických teorií. Ve středu zájmu stojí funkce jednotlivých prvků na úrovni věty i celého textu. Tomu odpovídá i důraz na syntax, slovosled a komunikační perspektivu. Autor důsledně rozlišuje formu a funkci, přičemž se nejprve zabývá funkcí a poté uvádí, jakou formou lze tuto funkci realizovat.

Část věnovaná syntaxi a sémantice věty a větných členů je proto rozčleněna do kapitol podle jednotlivých větných členů. V každé kapitole je uvedeno, jakými prostředky může být daný větný člen realizován, např. substantivem, nominálním syntagmatem, infinitivem, různými typy podřazených propozic (neboli vedlejších vět či konstrukcí s neurčitými tvary slovesnými) apod. Vedlejší věty tedy nejsou vyčleněny do zvláštní kapitoly, ale zařazeny k jednotlivým větným členům podle funkce, kterou ve větě plní. Zaměření na syntax se projevuje také tím, že kapitoly o větných členech jsou více propracované než morfologická část. Obsahují mimo jiné také návody pro práci s textem – např. jak postupovat při rozboru věty (§ 182-183) nebo jak se zorientovat v latinském souvětí a stanovit jeho hierarchickou strukturu (§ 190-191).

Za velmi přehledný a cenný pokládám výklad o slovesných časech (§ 210-223), o pasivu a významech pasivních forem (§ 206-209) a mnohé další. Je třeba vyzdvihnout také pasáže, které doplnila L. Pultrová při adaptaci textu pro české prostředí. Jsou zaměřeny na porovnání latiny s češtinou nebo poskytují návod pro překlad do češtiny. L. Pultrová v nich vysvětluje podstatu rozdílů mezi oběma jazyky a vystupuje proti některým stereotypním zvyklostem při překladu (např. proti mechanickému vyjadřování rozdílů mezi perfektem a imperfektem pomocí českých dokonavých a nedokonavých sloves, § 211). Dalším příkladem velmi zdařilých pasáží věnovaných češtině jsou pojednání o překladu ablativu absolutního (§ 352-353) a participiálního přívlastku (§ 362). Mohou totiž sloužit jako obecnější vodítko, jak dospět k přirozeně znějícímu českému překladu. Domnívám se, že srovnání češtiny a latiny by bylo přínosné i na některých dalších místech, např. u výkladu o typech procesů vyjadřovaných aktivním slovesem (§ 205). Je však zřejmé, že u překládaného díla lze vlastní text doplňovat pouze v omezené míře.

V porovnání se staršími mluvnicemi je mnohem méně prostoru věnováno používání slovesných způsobů a časů v podřazených propozicích. Mezi indikativy po spojkách *antequam*, *priusquam* je např. uvedeno jen perfekturnum (§ 327). Pravidla pro použití konjunktivy v příslovečných propozicích jsou uvedena souhrnně na konci výkladu o jednotlivých typech příslovečných určení (§ 347-348). Víceméně okrajově jsou zmíněny konjunktivy v účinkových propozicích, konjunktivy podmínkových propozic ve druhé závislosti apod. Pokládala bych proto za užitečné doplnit poznámku, že se gramatika soustředí na nejobvyklejší případy použití slovesných časů a způsobů, a odkázat případné zájemce na další literaturu.

Velkým přínosem této gramatiky je kapitola Slovosled a komunikační perspektiva (§ 382-395). Problematika slovosledu byla v předchozích gramatikách spíše na okraji zájmu a jako základní byl uváděn slovosled podmět – předmět – přísudek. D. Panhuis proti tomu vychází nikoliv ze syntaktické, ale z komunikační funkce a vysvětluje slovosled na základě postupu od informace známé (téma) k informaci nové (réma). Na několika příkladech z poezie i prózy ukazuje, jak je text z hlediska komunikační perspektivy uspořádán, a vysvětluje, proč je konkrétní větný člen tematický nebo rematický. Kromě běžného slovosledu se zabývá i emotivním a zvláštním slovosledem (§ 390-395). Kapitola jako celek je pro čtenáře vynikající pomůckou pro pochopení organizace textu a jeho adekvátní interpretaci.

Zejména v oblasti syntaxe a slovosledu tedy *Gramatika latiny* zprostředkovává pohled odpovídající moderní lingvistické teorii a umožňuje dávat si do souvislosti jevy, které se v českém prostředí často studují odděleně. Volba přístupu od funkce k formě však s sebou zároveň nutně přináší i rozdělení některých jevů do více kapitol, např. nepřímé otázky se objevují v kapitole o podmětu i předmětu, velmi roztržštěný je výklad o gerundiu a gerundivu. Čtenář tedy musí vynaložit jisté úsilí, aby si vytvořil ucelenou představu o jednotlivých formách. Domnívám se, že tuto nevýhodu by bylo možné částečně odstranit zařazením většího počtu přehledových tabulek, jak je tomu např. u příslovečných určení (viz použití spojky *ut* v § 346). S postupem od funkce k formě se český čtenář může setkat i v některých gramatikách češtiny, nejsem však schopna posoudit, do jaké míry je rozšířen ve školní výuce. Nelze proto vyloučit, že práce s *Gramatikou latiny* může zpočátku působit studentům i učitelům určitě obtíže. Své stinné stránky má však i postup od formy k funkci, protože se poněkud vytrácí povědomí o tom, jaké funkce může určitá forma plnit. Hledání rovnováhy mezi oběma hledisky je proto obtížným úkolem, který musí řešit každý autor gramatiky, který chce vytvořit příručku určenou pro širší čtenářskou obec.

Morfologie je stručnější, než je v předchozích gramatikách latiny obvyklé. Souvisí to pravděpodobně také s tím, pro jaké uživatele byla originální verze gramatiky určena. Je věcí diskuse, které výjimky je účelné v gramatikách uvádět nebo které zařazovat do povinného penza ve výuce. Za určitou slabinu morfologické části považují spíše absenci příkladů tam, kde by mohly přispět k větší názornosti výkladu. V pojednání o skloňování *i*-kmenových substantiv (§ 27) by např. bylo vhodné uvést celé paradigma, aby byla na první pohled patrná odlišnost od vzorů *lex* a *corpus*. Totéž platí pro zájmena *aliquis*, *aliquid* a *quisquam*, *quicquam* (§ 70), časování slovesa *ferre* v pasivu (§ 106) apod. Na jiných místech je naopak příkladů dostatek. Jedná se např. o kapitolu o předložkách (§ 115-121) nebo pasáž o překladu vztažného zájmena do češtiny (§ 65). Tabulky se slovesnými paradigmaty jsou i díky grafické úpravě dobře přehledné. K většímu komfortu čtenářů by mohlo přispět doplnění překladů konjunktivů, třebaže je zřejmé, že volbou překladu se upřednostňuje určitá funkce příslušného konjunktivu.

Také výklad o syntaxi pádů je stručný a odkazuje na mnoha místech na syntax větných členů. Jeden jev se tak objevuje na dvou místech, což umožňuje uchopit používání pádů nejen z hlediska formy, ale i funkce. Užitečný je např. přehled forem, které mohou mít funkci příslovečného určení (§ 296-325). Na druhé straně však rozdělení výkladu na několik částí může pro čtenáře představovat určité nepohodlí. Souhrnně lze říct, že morfologie i pádová syntax se zaměřují spíše na základní informace a nepřetěžují výklad přílišným množstvím detailů. Daní za tuto výhodu může být určitá nejistota při setkání s méně obvyklými tvary nebo jevy či nedostatečné povědomí o rozdílech v použití jednotlivých forem. Za dobře pojatou a zcela dostačující považují část věnovanou abecedě a hláskosloví.

Na první pohled upoutají pozornost některé inovativní pojmy v terminologii. Deklinace a konjugace nejsou označovány čísly, ale pomocí kmenové hlásky, tedy např. „deklínace na *ā*“, „konjugace na *ā*“ atd. U participií a infinitivů se používají termíny „současný, předčasný, následný“, které lépe vystihují jejich funkci. Tyto terminologické odlišnosti jsou otázkou zvyku, a proto nepředstavují pro práci s gramatikou žádnou vážnější překážku. Zvážila bych naopak doplnění či rozšíření komentáře k některým pojmům, které sice nejsou inovativní, ale nemusí být českému čtenáři zcela zřejmé. Jedná se např. o vymezení propozice vůči větě nebo o důkladnější komentář pojmu determinant.

Překlad do češtiny je velmi zdařilý, takže se čtenář nezadrhává na formulacích, které by byly způsobeny volbou nevhodných vyjadřovacích prostřed-

ků. Pasáže zabývající se češtinou jsou do textu včleněny organicky a nepůsobí dojmem dodatků či přílepků.

Zásadním přínosem *Gramatiky latiny* je zprostředkování lingvistického pohledu na latinu. Gramatika učí čtenáře přemýšlet o jazyce jako struktuře a činí tak přístupnou formou na konkrétním jazykovém materiálu. Může se proto stát také dobrým úvodem pro studium teoretičtěji zaměřených prací o latině i jiných jazycích. Velký význam má i pro učitele latiny, kteří se učili podle starších mluvnic. Setkání s jiným přístupem je totiž může vést k zamýšlení, co a jakým způsobem učit. Ať už se nakonec rozhodnou novou gramatiku používat, nebo ne, nepředpojaté uvažování o vlastních výukových postupech je samo o sobě přínosem a může výuce velmi prospět.

Jana Mikulová (Brno)

DANIELA URBANOVÁ, *Latinské proklínací tabulky na území římského impéria*. Brno: Host 2014. 443 s.

Recenzovaná monografie, stejně jako již publikované statě uvedené v seznamu literatury, dokazují, že téma proklínacích tabulek je dlouhodobým badatelským zájmem Daniely Urbanové. Ukazuje na to i dobře promyšlená a proporně vhodně vyvážená struktura kapitol práce a bohatý, po odborné stránce fundovaný výklad.

V úvodu nás autorka seznamuje s cílem své práce, totiž „zmapovat a analyzovat dochované latinské defixe, jejichž produkce je na území římské říše doložena od konce 2. století př. Kr. zhruba do konce 4. až počátku 5. století po Kr.“. Podrobněji se k cílům práce vrací v kapitole 2.2 (s. 79-81). Autorka vychází z již publikovaných edic defixí, z nichž ty novější může porovnávat s fotografiemi a faksimiliemi, popř. originály, u těch starších se musí spokojit na přepisy editorů. Tento úvod se může zdát nepřiměřeně dlouhý (s. 13-76), ale bez něj by bylo téma proklínacích tabulek pro mnohé čtenáře mnohem náročnější. Autorka se v něm zabývá shrnutím otázek proklínacích tabulek v dosavadním bádání z nejrůznějších pohledů (takže se nemůže vyhnout některým opakujícím se výkladům), k nimž většinou (ale bohužel ne vždy) zaujímá stanovisko. Vcelku však uvádí i oponující názory na některá

čtení a interpretace dosud publikovaných textů. Prokazuje tak velkou sečtělost v oblasti, v níž se pohybuje zcela bezpečně. Důsledné překlady magických textů svědčí o tom, že ačkoli je tato práce velmi odborná, je zároveň použitelná i pro ty čtenáře, kteří antické jazyky znají málo nebo vůbec neznají. Navíc jsou tabulky často fragmentární či zdeformované a jejich texty obsahují mnoho originálních, a dokonce nesrozumitelných formulací, takže bez pomoci odborníka na tuto tematiku jsou někdy velkým oříškem. Pouze znalost velkého počtu srovnatelných textů umožňuje doplňování textu a jeho porozumění.

V druhé kapitole (s. 77-82) nás autorka seznamuje s východisky analýzy a kritérii svého zkoumání proklínacích textů i proseb o spravedlnost. Je si přitom vědoma úskalí, které je zapříčiněno nahodilostí nálezů a tím, že tyto tabulky nebyly určeny smrtelníkům, nýbrž božstvům a démonům. Ví, že její materiál „nemusí poskytovat ucelený či věrný obraz antické proklínací praxe“, což je samozřejmě slabá stránka velké části odborných prací z našeho oboru. Celkem bylo dosud publikováno 382 textů, ale autorka mohla pro svůj výzkum použít pouze 208 latinských kleteb a 101 proseb o spravedlnost. Těchto 309 citovaných latinských textů je přepsáno v restituované podobě, tedy za použití pouze kulatých závorek. Teprve na s. 81 se dovídáme, proč se autorka k tomuto způsobu přepisu uchyluje, proč pro přepis epigrafického textu nepoužívá tzv. leidenský aparát. Urbanová to zdůvodňuje tím, že složitý aparát „znemožňuje normální čtení a rychlou orientaci v textu“. Přinejmenším bych však očekávala využití kulatých závorek pro doplnění zkratk, gramatických nesrovnalostí apod. a hranatých závorek pro doplnění textu porušeného. To by čtení nečinilo obtížnějším a čtenář by si udělal přesnější představu o stavu dochování materiálu.

Ve třetí kapitole (s. 83-102) se autorka zabývá typologií proklínacích formulí. Zkoumá v ní vztah mezi výpovědí mluvního aktu a její jazykovou podobou v širším smyslu. Ve čtvrté (s. 103-127) sleduje výskyt, distribuci a dataci proklínacích formulí v rámci jednotlivých provincií – celkem nachází ve vybraných 208 kletbách 443 použitých formulí a ve 101 tabulkách s prosbami o spravedlnost celkem 173 použitých formulí. Závěry z této statistiky shrnuje na s. 107-120. Zajímavé jsou ty tabulky, které pravděpodobně pocházejí od profesionálních erudovaných autorů magických textů. V páté kapitole (s. 128-136) se autorka zabývá druhy kleteb, přičemž vychází z běžné klasifikace a opět sleduje druhy kleteb podle výskytu a distribuce atd. tak jako u proklínacích formulí. Dochází k závěru, že na území římské říše s velkou pravděpodobností neexistovaly oblíbené či neoblíbené druhy kleteb – závěr, který je opět podmíněn neznámou reprezentativností nalezeného vzorku tex-

tů. V šesté kapitole (s. 137-145) se autorka zaměřuje na průzkum cílů a přání pisatelů kleteb v souvislosti s druhem kletby, naráží však na jistá omezení v textech tabulek, která jí neumožňují cíl nebo účel kletby určit, buď že není uveden, nebo není možno zjistit motivaci pisatele. U milostných kouzel jsou cíle pochopitelně jasně vyřčeny.

V sedmé kapitole (s. 146-164) se dovídáme o důvodech, které vedly k sepsání prosby o spravedlnost. Ty jsou na tabulkách vždy explicitně vyjádřeny. I zde se autorka zabývá mj. cílem prosby o spravedlnost; zajímavé pro nás je, že tento cíl je pro nás z dnešního pohledu na provinění někdy neadekvátní, příliš krutý: za ukradení věci poškozený žádá někdy dokonce smrt. Autorka si klade otázku, zda je to opravdu antická představa spravedlnosti, či zda jde o pomstu, nebo zda je takový trest možno přičíst momentálnímu rozhořčení okradeného. My ovšem nevíme, jak dlouhá doba uplynula od chvíle, kdy byla dotyčná osoba okradena, do chvíle, kdy byla tabulka vyrobena – jak dlouho je možné, aby afekt z rozhořčení, pocitu nespravedlnosti, zlosti trval? Můžeme vycházet z předpokladu, že dotyčný/á okamžitě po zjištění nalezl vhodný materiál, učinil patričné kroky a uložil destičku na patričné místo?

Osmá kapitola (s. 165-197) je věnována situaci v Itálii, z níž autorka do svého díla zařadila 45 kleteb a 5 proseb o spravedlnost. Zde se D. Urbanová musí také zabývat jinojazyčnými texty, neboť proklínací tabulky jsou známy také u jiných kmenů sídlících na Apeninském poloostrově: Osků, Etrusků a Řeků. Ukazuje se, že zdejší formulace i obsah odpovídá těm latinským, vycházejí tedy ze stejných zdrojů. Etruské texty jsou sice obtížné, ale jako kletby snad nejen podle jazykové stránky identifikovatelné. Z Itálie pocházejí také řecké kletby. Je pochopitelné, že některé tabulky si vyžadují podrobný výklad (viz např. nápis z Munturna na s. 166-168 či pět nápisů z Říma, s. 168-174 aj., které jsou pro badatele přímo výzvou – a D. Urbanová zde dokladuje hlubokou znalost věci ve všech detailech a nabízí plauzibilní čtení), jiné je možno víceméně pouze popsat a srovnat jejich stav, formulace a obsah s jinými. Ať je tomu ovšem jakkoli, autorka prokazuje neustále nejen svou sečtělou, ale i tvůrčí schopnost materiál smysluplně uchopit. Následuje rozbor materiálů z Hispánie (kap. 9, s. 198-209), který v předložené práci čítá 11 kleteb a 7 proseb o spravedlnost. Zde mne zaujaly dvě prosby o spravedlnost, a to č. 217 ze svatyně bohyně Ísis a č. 218 z domu (obě z první poloviny 2. století po Kr.) vyryté do tabulky, které se říká *tabula ansata* (někdy překládáno ne zcela přesně jako „ušatá“; s. 199). Někteří badatelé se kloní k názoru, že ona „ucha“ představují sekery, které se pojí s magičnem. Použití takové formy tabulky by tedy bylo vysvětlitelné – méně jasné pak je, proč tyto tvary nejsou doloženy čteněji. Desátá kapitola (s. 210-222) je věnována

materiálu z Galie (13 kleteb a 6 proseb o spravedlnost). Následující kapitola je věnována provinciím Germánie, Raetie, Noricum, a Pannonie (s. 223-255). Důležitým zjištěním zde je skutečnost, že to, co se odehrávalo na jihu Evropy, se rychle – jen s malým zpožděním – šířilo i do severních provincií; jistě díky římské okupaci, tedy díky římské armádě v 1. a 2. století po Kr. Zajímavé ovšem je, že tabulky z Galie, jedné z nejdříve a nejvíce romanizovaných provincií, jsou o dost mladší – až ze 4.-5. století po Kr. Jakou úlohu zde však hraje nahodilost nálezů? I zde si je autorka vědoma ošidnosti závěrů. Kapitola dvanáctá (s. 256-288) je věnována africkým provinciím. Ačkoli se Římané dostali do Afriky už dlouho před Kristem, proklínací tabulky jsou doloženy až z pozdější doby (první doklady – nečetné – jsou doloženy z 2. století po Kr., další jsou pak nacházeny až do 4. století). Autorka dochází k závěru, že právě kletby z Afriky vykazují znaky autorství vzdělaných odborníků. Třináctá kapitola (s. 289-313) obsahuje tabulky z Británie, kde bylo díky hromadnému nálezu v Uley a Bathu objeveno dosud největší množství proklínacích tabulek (včetně tabulek s prosbami o spravedlnost).

Čtrnáctou kapitolu tvoří velmi přehledný závěr práce (s. 314-337), jenž vychází z dílčích závěrů předchozích kapitol. Autorka právem poukazuje na to, že závěry vycházející z jejího korpusu analyzovatelných textů kleteb a proseb o spravedlnost odrážejí pouze stav nálezový. Vzhledem k tomu, že sankce proti kletbám obsahují už Zákony dvanácti desek, je nutno počítat s tím, že proklínání osob či prosby o pomoc adresované božstvům byly celkem běžné po celou dobu antiky.

Práci doprovázejí mapy antického světa, které čtenáři usnadňují uchopení tématu. Důležitý je korpus analyzovaných latinských kleteb a proseb o spravedlnost (s. 339-390) a korpus latinských proseb o spravedlnost (s. 391-408), k nimž se uživatel v průběhu čtení kdykoli může obracet, aby se v textu neztratil, i když se autorka velmi snaží o to, aby nemusel stále listovat (texty uvádí i průběžně). Obsáhlá bibliografie (s. 409-417) dokazuje, že autorka zná zřejmě veškerou literaturu, která se týká jejího tématu. Práce je zakončena německým resumé (s. 419-433), jmenným rejstříkem (s. 435-438) a rejstříkem citovaných nápisů (s. 439-443).

Recenzovaná práce je obohacením našeho poznání historie, funkce a významu jednoho z dokumentárních pramenů ke kulturním dějinám římské říše i k dějinám jazykovědy.

Jana Keparťová (Praha)

Milevský letopis: zápisky Vincencia, Jarlocha a Ansberta.
Překlad ANNA KERNBACH, úvodní studie MARTIN WIHODA. Pra-
ha: Argo 2013 (*Memoria medii aevi*, sv. 18). 290 s.

Tři latinská dějepisná díla staršího českého středověku jsou, vzhledem k potenciální čtivosti, podle mého názoru v poučenějším povědomí (i pokud jde např. o středoškolskou výuku literatury) neprávem zasunutá: Vincenciův a Jarlochův letopis a o něco mladší Jindřichova *Žďárská kronika*. Proto je třeba ocenit, že nakladatelství Argo jako osmnáctý svazek své řady *Memoria medii aevi* vydalo překlad dvou dříve jmenovaných děl.

Obě díla se dochovala v jediném rukopise,¹ který kromě Vincenciova a Jarlochova letopisu obsahuje ještě Bedovy *Církevní dějiny Anglů* (jejichž překlad mimochodem vyšel před několika lety v téže řadě) a *Historii III. křížové výpravy* od tzv. Ansberta, jejíž překlad je rovněž obsažen v tomto svazku. Rukopis, jehož dost komplikovaná historie je stručně podána v předmluvě k překladu, je výjimečný mj. tím, že byl psán z Jarlochova podnětu, jedna z jeho písarských rukou je všeobecně považována přímo za Jarlochův autograf.

Vincencius, kanovník pražského kostela a notář, svůj letopis vytvořil někdy v letech 1167-1173. Dílo je uvedeno věnováním králi Vladislavovi a jeho manželce Juditě. Vlastní děj začíná nastoupením knížete Vladislava na knížecí stolec, následně je popisována vzpoura proti knížeti a v souvislosti s tím osudy biskupa Jindřicha Zdíka, druhá křížová výprava, polské záležitosti aj. Od nastoupení Friedricha Barbarossy začíná být vyprávění dobrodružnější, Vincencius se věnuje zejména Barbarossovým tažením do severní Itálie, z nichž některých se jako kaplan biskupa Daniela osobně účastnil. Ve vztahu k italským tažením uvádí okolnosti udělení královské koruny Vladislavovi. Zde, při líčení jednoho z tažení proti Milánu, se nachází i nejnámější epizoda letopisu – překonání řeky Addy. Důležité bylo pro Vincencia i Vladislavovo intervenční tažení do Uher. K roku 1167 Vincencius náhle končí, většinou se má za to, že práci přerušil po abdikaci krále Vladislava, popř. po jeho smrti.

Milevský opat Jarloch, který tvořil někdy mezi lety 1214-1222, ve vyprávění na Vincencia plynule navázal a pokračoval až k roku 1186, načež zařadil vyprávění tzv. Ansberta (jméno je obsaženo až v pozdějším přípisku, pro-

¹ Jde o rukopis Strahovské knihovny v Praze, cod. DF III 1. V digitální podobě je volně přístupný na www.manuscriptorium.com.

to „tzv.“), líčící události III. křížové výpravy, ve své nejzajímavější části pak tažení Friedricha Barbarossy do Svaté země až po jeho smrt. V této části doplňoval Jarloch především v margináliích Ansberta o události týkající se českých poměrů. Za Ansbertovým vyprávěním navázal Jarloch opět svým textem, a to až do roku 1198, kdy končí v polovině slova, nicméně ne zcela nelogicky, korunovací Fridricha Švábského v Mohuči a povýšením knížete Přemysla na krále. Podstatnou část Jarlochova letopisu zaplňuje legendární líčení života želivského opata Gotšalka, spojené s vypsáním počátků premonstrátského řádu v Českých zemích, zařazené k roku 1184, tj. k roku Gotšalkova úmrtí. Ač byl Jarloch opatem v Milevsku, osudům „svého“ kláštera se prakticky nevěnuje, kromě Gotšalka je dalším hrdinou jeho textu zejména kníže-biskup Jindřich Břetislav, který ovšem není pro Jarlocha přece jen na stejné úrovni svatosti, jako byl opat Gotšalk. Vzhledem k době, kterou popisuje, věnuje se Jarloch samozřejmě také poněkud nepřehledným konfliktům v přemyslovském rodu ve 2. polovině 12. století.

Ansbertovo vyprávování v konečné podobě vzniklo někdy po roce 1202. V podstatě se skládá ze tří částí. První část, v níž je citováno *in extenso* několik listin, popisuje děje předcházející III. křížové výpravě. Druhá část, jádro vyprávění tzv. Ansberta, podává podrobné (a velmi oslavné) líčení výpravy Friedricha Barbarossy, jež skončila jeho utonutím v řece Salefu. Třetí část doplňuje některé jiné děje III. křížové výpravy a také související boje o Sicilské království.

V případě Vincenciova a Jarlochova letopisu je v tomto svazku vydán již třetí překlad do češtiny, tzv. Ansbert je zde přeložen podruhé. Poprvé Vincencia a Jarlocha do češtiny přeložil Václav Vladivoj Tomek pro druhý díl edice *Fontes rerum Bohemicarum*,² v padesátých letech 20. století pak vyšel v ediční řadě *Živá díla minulosti* (ŽDM) překlad Františka Heřmanského.³ Překlad tzv. Ansberta od Pavla Soukupa vyšel v roce 2003.⁴ Překladatelka recenzovaného vydání, Anna Kernbach, se Vincenciovým a Jarlochovým le-

² KOSMAS a EMLER, Josef (ed.). *Prameny dějin českých. Díl II, Kosmův letopis český s pokračovateli = Fontes rerum Bohemicarum. Tomus II, Cosmae chronicon Boemorum cum continuatoribus*. Praha 1874. s. 407-516. Texty jsou dostupné na adrese <http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&cat=11&bookid=169&page=419>.

³ VINCENTIUS PRAGENSIS a JARLOCH. *Letopis Vincenciův a Jarlochův*. Praha 1957.

⁴ ANSBERT. *Třetí křížová výprava dle kronikáře Ansberta: historie o výpravě císaře Fridricha sestavená jakýmsi rakouským klerikem, který se jí účastnil, jménem Ansbert: (skutky nejjasnějšího z římských císařů Fridricha)*. Příbram 2003.

topisem dlouho zabývá, mimo jiné jim věnovala svou disertační práci a také několik odborných článků.⁵ Překlad předmluvou uvedl Martin Wihoda, který se s překladatelkou podílel také na poznámkách. Dále na překladu spolupracovala Magdalena Moravová.

Na následujících řádcích porovnám v některých bodech přítomné vydání zejména s předchozím překladem (ŽDM), zaměřeným na podobný okruh čtenářů. Je nutné ocenit, že na rozdíl od vydání v ŽDM byl do knihy zařazen i překlad Ansbertova vyprávění o III. křížové výpravě. Takto v celku (pominu-li Bedovu *Historii*) vychází Jarlochův rukopis poprvé, i v odborně zaměřených edicích původního latinského textu byl Vincencius s Jarlochem od Ansberta oddělován. V jedné knize sice vydali strahovský rukopis H. Tauschinski a M. Pangerl v rámci *Fontes rerum Austriacarum*,⁶ nicméně i oni Ansberta od zbytku Jarlochova letopisu odpoutali. V recenzované knize je letopis přeložen celý tak, jak byl Jarlochem sestaven, takže je možné se lépe dohadovat, jaký byl opatův kompilátorský záměr. Ansbertovo vyprávění není zcela nesouvisející, je se zbylými částmi propojeno mj. osobou císaře Friedricha, s Vincenciem líčením vojenských výprav a činů českých bojovníků (i v tzv. Ansbertovi jsou sice stručně, nicméně pravidelně zmiňováni).

Překlad Anny Kernbach se velmi příjemně čte, nepůsobí příliš archaicky, ani přílišně jazyk nemodernizuje. Významnější interpretační odchylky od staršího překladu F. Heřmanského jsou vysvětlovány v poznámkách, např. to, proč titul *augustus* není už překládán jako *rozmmožitel*, nýbrž je ponecháván v latinské podobě.

Sympatické je, že je v knize rehabilitováno zajímavé vylíčení života želivského opata Gotšalka, pro které předchozí vydavatelé letopisu neměli přílišné pochopení, oceňujeme na něm leda zmínky o příchodu premonstrátů do

⁵ Např. KERNBACH, Anna. *Vincenciova a Jarlochova kronika v kontextu svého vzniku: k dějepisectví přemyslovského období*. Knižnice Matice moravské 28. Brno: Matice moravská 2010. SMÉKALOVÁ, Anna. Jarloch a tzv. Ansbert aneb nesmělá návštěva v tvůrčí dílně prvního milevského opata. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*, 2006, 52, s. 15-25. SMÉKALOVÁ, Anna. Osudy strahovského rukopisu DF III 1. *Studie o rukopisech*, 2005, 35, s. 15-23.

⁶ FIEDLER, Josef – TAUSCHINSKI, Hippolyt – PANGERL, Matthias (ed.). *Codex Strahoviensis: enthält den Bericht des sogenannten Ansbert über den Kreuzzug Kaiser Friedrich's I. und die Chroniken des Domherrn Vincentius von Prag und des Abtes Gerlach von Mühlhausen; Todtenbuch der Geistlichkeit der böhmischen Brüder*. Wien 1863 (*Fontes rerum Austriacarum*, 1. Abt., Scriptorum; Bd. 5). Kniha je dostupná online na adrese <https://archive.org/details/codexstrahovien00panggoog>.

Čech. Považovali je za proporčně nevhodnou legendární vložku do historio-
grafického díla. Zdeněk Fiala je i po literární stránce hodnotil jako legendu
průměrné úrovně. V recenzované knize se od takového pojetí ustupuje, Mar-
tin Wihoda ve své předmluvě doporučuje „legendu o Gotšalkovi“ vzít za zá-
klad pro pochopení Jarlochovy koncepce letopisu. Gotšalkův životopis, dle
mého názoru nejkrásnější část *Milevského letopisu*, obsahuje množství detai-
lů, kromě jiného i pozoruhodné zmínky o kázáních želivského opata.

Podstatný rozdíl od vydání v ŽDM je v pojetí úvodu a poznámkového
aparátu knihy. Zatímco komentář Zdeňka Fialy byl v podstatě zaměřen
„marxisticky státoprávně“ a vysvětloval zejména postavení Českého státu
v rámci Říše ve 2. polovině 12. století, Martin Wihoda se ve stručnější před-
mluvě věnuje spíše kronikářské koncepci opata Jarlocha. Zatímco dřívější
vydavatelé soudili, že konec Jarlochova letopisu se ztratil, zde se vychází
z toho, že Jarloch své dílo nedokončil, což ovšem není v komentáři dostateč-
ně vysvětleno. Poznámkový aparát staršího překladu byl velice rozsáhlý,
v přítomném překladu jsou poznámky stručnější, mnoho z nich je překlada-
telského charakteru, také je zde identifikováno mnohem více biblických citá-
tů a aluzí ukrytých v textu letopisů. Oproti vydání v ŽDM je jiným způso-
bem řešena obrazová příloha; zatímco tam byla pohromadě na kvalitnějším
papíru na konci svazku, zde je rozptýlena průběžně po knize.

Na konci knihy se vedle pro čtenáře praktických rodokmenů Přemyslov-
ců, bibliografie a rejstříku nacházejí tři mapy: mapa Českého knížectví,
mapa severní a střední Itálie a konečně mapa tras druhé a třetí křížové vý-
pravy, na níž je nedopatřením výprava Friedricha Barbarossy značena jako
trasa II. křížové výpravy. Tyto mapy jsou čtenáři užitečné, bohužel však
schází ta, kterou by pisatel této recenze nejvíc ocenil. Ansbertovo vyprávění
o cestě Fridricha Barbarossy obsahuje mnoho místních jmen z krajin Balká-
nu a Malé Asie. Tato jména jsou sice většinou (pokud to bylo možné) iden-
tifikována v poznámkách, takže si je čtenář může vyhledat, ale kdyby kniha
obsahovala podrobnější mapku této cesty, čtenář by se orientoval mnohem
snáze. Jinak řečeno, obvyklý čtenář tohoto typu literatury asi ví, kde přibliž-
ně leží Milevsko nebo Louňovice, ale u jmen jako Nikiz nebo Aveloaika
bude nejspíše tápat.

I přes závěrečnou drobnou výhradu týkající se mapové přílohy považuji
nové vydání Milevského letopisu v nakladatelství Argo za velice vydařené.
Ať čtenář k *Milevskému letopisu* přistoupí jako k rytířskému románu, politic-
kému dílu, nebo knize o křesťanské reformě ve 12. století, předpokládám, že
nebude zklamán.

Leoš Zich (Praha)

FRANCISCO DE OLIVEIRA (ed.), *Europatria*. Coimbra: Imprensa da Universidade de Coimbra 2013. 538 s. (ISBN 978-989-26-0669-9; verze E-Book: ISBN 978-989-26-0670-5).

Sborník *Europatria* je výsledkem projektu asociace Euroclassica, založené v roce 1991 k propagaci klasické filologie a sdružující regionální asociace klasických filologů z celé Evropy, včetně filologů z České republiky a organizace ALFA. Projekt byl zahájen v roce 2005 a podíleli se na něm autoři ze 17 členských států této organizace pod vedením hlavního editora Francisca de Oliveiry. Záměrem bylo „nabídnout v tištěné verzi a v elektronické formě charakterizaci různých evropských zemí, jejich identity a rozmanitosti, skrze texty v klasických jazycích.“¹

Sborník byl představen v srpnu 2013 na společné konferenci organizace Euroclassica v Lisabonu. Jedná se o antologii latinských textů, která v 17 kapitolách předkládá texty, jež mají vztah k jednotlivým státům, a to buď rané texty, v nichž jsou dotyčné země zmiňovány, nebo texty, jež na daných územích vznikly. Jednotlivé zúčastněné země jsou pak řazeny abecedně. Autoři jednotlivých kapitol při tom usilovali o to, aby zvolené texty co nejlépe představily latinské dědictví a charakterizovaly národní latinskou tvorbu v jejich zemi. Doprovodné texty jsou v angličtině, francouzštině a latině.

Autorům projektu se podařilo ojedinělým způsobem předložit v jedné souborné publikaci latinské texty ze 17 evropských zemí, a tím ukázat latinské dědictví v celé jeho šíři. Nevýhodou takto globálně pojatého přístupu ovšem je, že každý autor měl jiné představy o tom, jak „vystihnout charakter svojí země skrze latinské texty“. Někteří autoři tedy zvolili množství několikastránkových textů, kdežto jiní předkládají větší počet krátkých úryvků. Tomu odpovídá také nerovnoměrná délka kapitol: od 13 stran až do 55 stran.

První kapitola o Rakousku (s. 15-60) je z pera vídeňských profesorů Elisabeth Klecker a Kurta Smolaka. Autoři začínají úvodem o historii Rakouska se zřetelem na vzdělávací instituce. Podávají celkem 28 textů, většinou napsaných na území dnešního Rakouska. Nejstarší je křesťanský epitaf pro Ovilavu, nejmladší je báseň k příležitosti svatby Františka Josefa I. v roce 1854. Pestrý výběr nabízí mj. úryvky kronik, poezii, nápisy a listiny.

¹ *Euroclassica Newsletter* 13 (leden 2005), § 4.5, s. 9. Podrobný popis projektu na s. 55-56 stejného bulletinu.

Druhou kapitolu o Belgii (s. 61-93) sestavili Hubert Maraite, tajemník asociace FPGL, a Jean-Marie Yante, profesor v Louvain-la-Neuve. Po úvodu o historii následuje kapitola o antice se známým Caesarovým textem *Gallia omnis divisa est in partes tres*. Třetí kapitola se zabývá středověkem a představuje postupně historické spisy, náboženské texty, spisy z ekonomického, politického a sociálního života a texty z oblasti intelektuálního života a umění. Nejnovějším textem je zakládací listina lovaňské univerzity (1425).

Klasické filoložky Irena Bratičević a Vojena Marić z univerzity v Zagrebu napsaly třetí kapitolu o Chorvatsku (s. 95-123). Texty předložily ve čtyřech oddílech: úvod, klasická doba, středověk a novověk od humanismu k současnosti. V oddíle o antice je Caesarův popis dobytí Salony, hlavního města Dalmácie, a různé texty pozdějších římských autorů. Středověký oddíl začíná křesťanským hymnem pro sv. Quirina, který byl umučen za Diokleciána. Poslední oddělení končí neolatinskou básní Tona Smerdela, nejznámějšího chorvatského neolatinského básníka.

Čtvrtá kapitola o českých zemích (s. 125-150) je z pera Lubora Kysučana z olomoucké Univerzity Palackého. Začíná krátkým úvodem o roli latiny v českých zemích a poté představuje celkem 16 textů, od buly papeže Hadriána II. *Gloria in altissimis* (864), v níž uznal slovanskou liturgii, až k Balbínově apologii češtiny. Jsou zde představeny zejména základní texty přibližující českou historii, např. Zlatá bula sicilská (1212), zakládací listina Karlovy univerzity, autobiografie Karla IV. nebo mírový projekt Jiřího z Poděbrad.

Naproti tomu pátá kapitola o Francii (s. 151-169) autorek Marie-Hélène Menaut a Germaine Teilletche se zabývá pouze obrazem Galů u římských spisovatelů. Autorky tento postoj v úvodu vysvětlují tím, že Galy Francouzi považují za své předky, a tudíž přikládají největší význam těmto textům. Bohužel se tak čtenář nedozví nic z bohaté latinsko-francouzské kultury pozdějších dob.

V šesté kapitole o Německu (s. 171-197) se Helmut Meissner, klasický filolog v Heidelbergu, zabývá literárními velikány, kteří tvořili německou kulturu. Čtenář se zde seznámí s texty tak významných autorů jako byli Einhard, Johann Reuchlin, Martin Luther, Philipp Melanchthon, Erasmus a další. Zajímavé jsou i sekce o židech nebo latinský čestný doktorát pro Alberta Schweitzera.

Sedmou kapitolu o Řecku (s. 199-221) napsal Antony Makrinos, řecký vědec v současné době působící v Londýně (UCL). V kapitole je podán obraz Řecka u nejznámějších klasických básníků Plauta, Vergilia, Catulla, Propertia a později u Silia Italica a Petrarky. Jejich postřehy porovnává s obrazem u moderních řeckých básníků Kavafise a Solomose.

Italskou, osmou kapitolu (s. 223-242) připravila Serena Ferrando, absolventka janovské univerzity, nyní na Stanford University. Soustředí se na obraz Itálie od římské republiky do období dekadentů v 19. století. Vybrala jedenáct textů, které uspořádala ve stejném počtu *stationes*, dle vzoru křížové cesty. Čtenář zde najde Ovidia, Catulla i Petrarqu, ale i latinské texty italských básníků jako Dante a Pascoli.

Devátá kapitola o Lotyšsku (s. 243-274) je prací kolektivu autorů z Vilniuské univerzity pod vedením Tomase Veteikise. Po úvodu o vývoji latinského písemnictví v Lotyšsku od 11. století do současnosti následuje šest kapitol: latinské texty od antiky do 11. století, středověký dopis velkovévody Gediminase, renesanční texty, barokní a novodobé texty.

Desátá kapitola o Makedonii (s. 275-330) je nejdelší kapitolou celé antologie a zároveň jedinou, jež je psána v latině celá, včetně průvodního textu. Autorka Vesna Dimovska z univerzity ve Skopje v ní prezentuje obraz antické Makedonie v textech římských historiků od římské republiky do pozdní antiky. Texty jsou uspořádány tematicky – popis Makedonie, původ Makedonců, Makedonci jako bojovníci, strategie, jazyk, zajímavosti, umění, války Makedonců s Římany, trofeje a Makedonie s císaři.

Jedenáctá kapitola o Nizozemí (s. 331-374) je výsledkem spolupráce vlámského profesora Toona Van Houdta z Lovaně a profesora Jana Bloemendala z nizozemské akademie věd. Pojali Nizozemí z historického hlediska jako území Burgundského kraje a soustředili se na pozdní středověk a období humanismu. Celkem 32 textů rozdělili do čtyř podkapitol – nacionalismus a kosmopolitismus, kultura a náboženství, kulturní dědictví, společnost a politika.

Portugalská 12. kapitola (s. 375-396) je od editora antologie, Francisca de Oliveiry. Po úvodu o historii Portugalska od příchodu Římanů (218 př. n. l.) do 17. století podává celkem osm tematických kapitol: geografie římské provincie Lusitánie, dobytí portugalského území Římany, mýtus „šťastných ostrovů“, invaze barbarských kmenů v 5. století, popis Portugalska v 6. století, období humanismu a renesance, popisy portugalských zámořských objevů, a končí chválou národního básníka Camôese.

Třináctou kapitolu o Rumunsku (s. 397-432) napsala profesorka bukurešťské katedry klasické filologie Gabriela Cretia. V kapitole se zabývá římskou Dákií, jak byla popsána u Lucana, Ovidia a Tacita, a doplňuje úryvky z *Commentatio de expeditionibus Traiani ad Danubium* J. C. von Engela (1794) a další texty, které dokumentují počátky křesťanství v Rumunsku. Druhý oddíl je věnován třem rumunským zemím Valachii, Moldávii a Sedmihradsku v raném novověku.

Velké množství textů (72) přináší čtrnáctá kapitola o Španělsku, kterou připravil Antonio Alvar Ezquerro, profesor v Madridu. Prezentuje zde celkem 72 textů uspořádaných ve třech podkapitolách – antika, středověk a renesance. V antické sekci (61 textů) najdeme texty, které popisují španělskou geografii, národy a události z římské doby. Středověká sekce nabízí 6 textů – Kroniku krále Alfonsa II., El Cid, Kroniku o Santiago de Compostella a úryvek tzv. *Cancionero de Ripoll*, z jediné středověké latinské sbírky milostných básní španělského původu (12. století). Renesanční sekce obsahuje pět textů.

Patnáctá kapitola (s. 481-505), sestavená profesorkou Christine Hallerovou z Neuchâtel, je věnována Švýcarsku. Ve čtyřech podkapitolách, které mají všechny svůj vlastní stručný úvod, se autorka postupně věnuje antice, středověku, renesanci a době reformace a novověku. Vybrala k tomu 12 textů, které jsou spíše delší, než je v této antologii obvyklé.

Šestnáctá kapitola o Švédsku (s. 507-520) je s 13 stranami nejkratší kapitolou celé antologie. Sestavil ji tým klasických filologů pod vedením Gunhild Vidénové, profesorky latiny na Gothenburské univerzitě. Kapitola začíná historickým úvodem a poté podává čtyři delší texty spisovatelů, které tým považuje za klíčové pro Švédsko: *Visio* sv. Brigity švédské (1303-1373), úryvek z *Historia de gentibus septentrionalibus* historika Olafa (1490-1557), úvod a první kapitolu spisu *De cultu et amore Dei* Emanuela Swedenborga (1688-1772) a dopis známého botanika Linnaea (1707-1778).

Antologii uzavírá sedmnáctá kapitola o Spojeném království (s. 521-538) z pera Johna Bulwera, specialisty na dějiny klasické filologie. Na základě devíti textů ukazuje vliv klasické kultury ve Velké Británii – začíná tažením Caesara do Británie, pokračuje dvěma texty Tacitovými, následuje text Ciceronův, v němž definuje pojem *civis Romanus*. Poté cituje latinské poetické texty v porovnání s podobnými texty Shakespeara, Milтона a Purcella. Posledním textem antologie je *Dies irae* Thomasa z Celana.

Je samozřejmé, že každá antologie je výběrem, v němž se odrážejí snahy a záměry autorů, případně též volnost nebo míra omezení tohoto výběru. Cílem projektu Europatria bylo představit evropskou kulturu a kulturu jednotlivých evropských zemí v zrcadle latinských textů o daném regionu a tohoto cíle bylo publikací zcela jistě dosaženo. Autoři mají dle předmluvy v plánu uvést texty antologie rovněž v překladech do angličtiny nebo francouzštiny, čímž by působnost antologie byla rozšířena i mimo okruh klasických filologů. Pokud by bylo připravováno další vydání, možná by antologii prospělo lépe sjednotit jednotlivé kapitoly obsahově a stylově.

Kniha není v prodeji, ale lze ji získat bezplatně v digitální podobě (pdf-format) na URL <https://bdigital.sib.uc.pt/jspui/bitstream/123456789/152/4/eBook%20-%20Europatria.pdf> univerzity v Coimbre.

Jana Engelbrechtová (Olomouc)